

İSRAİL'İN BÜYÜK KORKUSU: MEKKE ANLAŞMASI GENİŞLİYOR MU?

Ekim 2026 Sayı: 84

İSRAİL'İN BÜYÜK KORKUSU: MEKKE ANLAŞMASI GENİŞLİYOR MU?

Ortadoğu coğrafyası tarih boyunca gerek sahip olduğu ticaret yolları, gerekse yeraltı kaynakları sebebiyle başta ABD olmak üzere küresel hegemonik güçlerin müdahalelerine maruz kalmıştır. Özellikle son çeyrek asırlık döneme bakıldığında, Washington yönetimlerinin ve Tel Aviv'in izlediği stratejilerin barış ve çözüm üretmekten çok uzak olduğu görülmüştür. ABD'nin problem çözmek vaadiyle bölgeye yaptığı her müdahale; mevcut sorunları daha kötü hale getirmiş ve yeni krizler yaratmıştır. Buna İsrail'in bölgedeki tek taraflı, hukuku hiçe sayan, ilhakçı ve sınır tanımaz müdahaleleri de eklendiğinde, bölgedeki güvenlik çıkmazını kronikleştirmiştir. Türkiye - Suudi Arabistan - Pakistan arasında imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması; bölgeyi, 2000'lerin başından bu yana içine düştüğü istikrarsızlık sarmalından kurtarmaya yönelik oldukça kritik bir adımdır ve bir ihtiyacın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 7 Ağustos 2026 tarihinde imzalanan anlaşma, Ortadoğu'nun uzun süredir eksikliğini duyduğu bölgesel güvenlik mimarisinin ihtiyacına bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Bu çıkışın İsrail/ABD-İran savaşının enerjiden ekonomiye geniş bir konjonktürü yerel ve küresel olarak baskıladığı bir ortamda olması, akıllara bu anlaşmanın savaşın bir sonucu olduğunu getirmesine rağmen yetkililer tarafından, söz konusu anlaşmanın 3 yıla yakın bir süredir planlandığı ifade edilmiştir. Türkiye'nin askeri gücü, Suudi Arabistan'ın mali gücü ve Pakistan'ın nükleer gücünün bir araya gelmesiyle, bölge ülkelerinin güvenlik algıları etkilenmiştir. Bununla birlikte anlaşmanın, başta Mısır olmak üzere tüm bölge ülkelerine açık olduğu belirtilmiştir. Nitekim Hakan Fidan, daha önce verdiği röportajlarda bu anlaşmanın "bölgesel sahiplenme anlayışının bir ürünü" olduğunu ve "ittifakın zaten genişlemek için kurulmuş bir ittifak" olduğunu ifade etmiştir.

Bu analiz kapsamında Mekke İttifakı bilinen detaylarıyla incelenecek, "neden" ve "nasıl" soruları üzerinden bir çerçeve oluşturulacak ve geçmişte kurulmuş ya da girişimi yapılmış benzer ittifaklar ile karşılaştırılacaktır. Ardından, başta Mısır ve İran olmak üzere bölge ülkelerinin Pakt'a bakışı, dış politikaları ve uluslararası ilişkileri, bölge analistlerinin yorumları ile söz konusu devletlerin katılım ihtimalleri ele alınacaktır.

Nedenler ve Zamanlama

Mekke Ortak Savunma Anlaşması, 7 Ağustos 2026 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşma kapsamında tesis edilen Stratejik, Siyasi ve Savunma Komitesi'nin ilk toplantısı 31 Ağustos'ta İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıyla ittifak için Riyad'da bir sekreteryaya kurulması ve genel sekreterliğe 3 yıl boyunca bir Pakistanlının görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu adım, ittifakın kurumsallaşması ve varlığını teyit etmesi yönünde oldukça önemlidir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın ifadelerine göre

anlaşmaya giden süreç 2023'ün sonunda başlamıştır ki bu da 7 Ekim saldırıları ile eş zamanlı olduğu anlamına gelmektedir. Fidan tarafından sık sık, ittifakın; anlaşma prosedürüne ve uluslararası hukuka uyan tüm katılımcılara açık olduğu ifade edilmektedir.

Bölge ülkelerinin kendi aralarındaki hesaplaşmalar, çatışan menfaatler, etnik-mezhepsel anlaşmazlıklar; bölge güvenliğini sarsmakla birlikte bölgeye dışarıdan gelecek müdahalelere de daha açık hale getirmiş ve hatta bu güvensizlik ortamı, kimi dış müdahaleleri

meşrulaştırmıştır. Arap Birliği, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi pek çok oluşum olmasına rağmen bunların tamamı, bölgesel güvenliğe yönelik adım atma noktasında yetersiz kalmakta ve inisiyatif alamamaktadır. Nitekim, birer güvenlik örgütü de değildirler. Kalkınma üzerine atılan adımlar, istikrar ortamının sağlanamaması nedeniyle sonuca ulaşamamaktadır. Bölgedeki ekonomik, kültürel, bilimsel vb. kalkınma ve işbirliğinin yolu başta askeri işbirliğinden geçmektedir. Çünkü bölge ülkelerinin güvenliği sağlayamaması, huzursuzlukların dış müdahalelerle daha da artmasına neden olmaktadır. Bu ittifakta ana hedef, buranın güvenliğini bahane ederek müdahale zemini kazanan büyük güçlere alternatif bir bölgesel güvenlik denklemi yaratmak ve İsrail gibi saldırgan, hukuk tanımaz aktörlere karşı caydırıcılık oluşturmaktadır.

Geçmişte Oluşturulan Benzer İttifaklar

NATO'nun, ittifak üyelerinden birine veya daha fazlasına yapılan silahlı bir saldırının, bütün üyelere yapılmış sayılacağını öngören kolektif savunma ilkesi olan 5. maddesinden hareketle, Mekke İttifakı'na medyada "Muslim NATO", "Ortadoğu NATO'su" ya da "Sunni NATO" gibi yakıştırmalar yapılmaktadır. NATO'nun 5. maddesi bakımından Mekke İttifakı benzer bir işleve sahiptir. Fakat anlaşma "sadece" askeri müdahaleyi kapsamamaktadır. Anlaşma içeriğine göre ülkeler, ortak çalışılabilirlik üzerine yoğunlaşmaktadır. Farklı orduların uyumluluğu, karşılıklı eğitim, destek, lojistik, tehdit analizleri, savunma sanayi gibi pek çok alanda ortaklığı taahhüt edilmektedir. Ayrıca ittifaka dahil olan bir ülkenin saldırıya uğraması halinde, yapılacak yardımın türünü de söz konusu ülke kendisi belirleyecektir. İstihbarata ihtiyacı varsa istihbarat konusunda, mühimmata ihtiyacı

varsa lojistik konusunda, askeri ünitelere ihtiyacı varsa talep ettiği takdirde bu konuda ona destek verilecektir. Dışişleri Bakanı Fidan'ın ifadelerine göre tüm bunlar "çok aşamalı" ve katmanlı bir işbirliğinin basamaklarıdır. Aslında buradaki temel hedef, caydırıcılıkla bölgede istikrar ve güvenliği sağlamaktır. Nitekim NATO'nun 5. maddesi de 75 yıllık tarihinde sadece 1 kez faaliyete geçirilmiş ve ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırısının ardından NATO üyeleri, bu saldırının tüm ittifaka yapılmış sayıldığını ilan etmiş, ABD ile dayanışma içinde olduklarını açıklamıştır. NATO ve Mekke İttifakı gibi "savunma" amaçlı oluşturulan örgütler, özünde, tehditlere karşı sağlayacağı caydırıcılıkla üye devletlere karşı savaş ya da saldırıları başlamadan bitirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Mekke İttifakı henüz çok genç bir ittifak olmakla beraber en zor aşaması olan kuruluş aşamasını tamamlamaya çalışmaktadır.

Geçmişte büyük güçlerin yayılmacılığından korunmak amacıyla Balkan Antantı (1934), NATO (1949), Bağdat Paktı (1955), Bağlantısızlar Hareketi (1961) gibi çeşitli oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan, Türkiye dışında tüm bölge ülkelerinin üyesi olduğu Bağlantısızlar Hareketi'nin son toplantısı 17-20 Ocak 2024 tarihlerinde Uganda'da yapılmıştır. Soğuk Savaş döneminin SSCB-ABD rekabeti arasında bir üçüncü dünya, üçüncü yol olarak üye ülkelerin tarafsızlıklarını ilan etmesiyle meydana gelmiştir. Savunmadan çok siyasi bir oluşumdur. Mekke Paktı göz önüne alındığında her iki yapı da yayılmacı karşıtı olmakla beraber, Bağlantısızlar hareketinde bir işbirliği ve kalkınma söz konusu değildir. Ayrıca Mekke Paktı yerel bir organizasyonken, Bağlantısızlar Hareketi küresel bir platformdur ve kurumsallığı tartışmalıdır.

Ortadoğu'daki dinamikleri Mekke Paktı ile değerlendirmek adına, Balkan Antantı önemli bir örnek teşkil etmektedir. Zira Ortadoğu'da gerek ABD gerek İsrail, son çeyrek yüzyılda bölgede "Balkanlaştırma" politikaları izlemektedir. Irak işgaliyle Irak'ın üçe bölünmesi, Suriye'yi Dürziler ve Kürtler üzerinden bölme çabaları buna birer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nasıl ki antantın gerçekleştirildiği dönem, Avrupa'da artan Alman ve İtalyan yayılcılığı ve Bulgaristan'ın oluşturduğu bölgesel tehdit algısı idiye; bugün de Amerikan yayılcılığı ve İsrail'in oluşturduğu bölgesel tehdidin paralel olduğu görülmektedir. Ayrıca Balkan Antantını oluşturan ülkelerin o dönem içinde bulunduğu ortam da oldukça gergindir. Üye ülkeler arasında ciddi tarihsel sorunlar, sınır ihtilafları ve karşılıklı güvensizlikler bulunmasına rağmen; güvenlik konusunda bir araya gelmeyi başaramışlardır. Balkan Antantı'nı oluşturan itici güç ve güvenlik algısının benzeri, Ortadoğu'da Mekke Paktı'nı doğurmuştur. Her iki oluşum da, farklılıklarına rağmen, mevcut statükoyu koruma ve dış/bölgesel saldırganlığa karşı güven ortamı oluşturmayı hedeflemiştir. Fakat bu da bir işbirliği anlaşması olmamıştır. Antant, sadece üye ülkelerin birbirlerine tehdit olmayacaklarına dair bir taahhütname niteliğindedir. Buradaki temel fark; Balkan Antantı askeri bir entegrasyon veya ortak operasyonel kapasite barındırmayan bir "saldırmazlık ve istişare" anlaşmasıyken, Mekke Paktı ortak bir savunma mimarisi inşa etmeyi hedeflemektedir.

Hem bölge hem de içerik açısından Mekke Ortak Savunma Anlaşmasına en yakın ittifak, belki de Bağdat Paktı'dır. Pakt, II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan küresel denge değişiminin eşliğinde, Fransa-İngiltere'nin hegemonyasının yerini SSCB-

ABD rekabetinin aldığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Bu açıdan Mekke Paktı'na benzemektedir. Ne var ki, Sovyet yayılcılığını engelleme çalışmaları kapsamında ABD Dışişleri Bakanı Foster Dulles tarafından geliştirilen çevreleme-Kuzey Kuşağı stratejisinin bir ayağı olarak Batılı güçlerin çalışmalarıyla kurulmuştur. Nitekim İngiltere, pakta öncülük eden üye ülkelerden biridir. Bu noktada Mekke Paktı, Bağdat Paktı'ndan önemli ölçüde ayrılmaktadır. Bağdat Paktı bir hegemonik aktör grubundan bir diğerine sığınmanın bir aracı olmuştur. Bağdat Paktı'nda bölge ülkelerinin aktif rolünden ziyade Batı Bloğuna yakın durarak taraf olmanın mecburiyeti öne çıkmıştır. Mekke Paktı ise bölge ülkelerini sorumluluk alma, kendi güvenliklerini kendileri sağlama ve coğrafyalarında söz sahibi olma hakkı tanımaktadır.

Bağdat Paktı Türkiye dahil Irak, İran, Pakistan ve Birleşik Krallık olmak üzere 5 ülkeyi kapsamış ve her ne kadar başta Mısır olmak üzere bölge ülkelerinin katılımı öngörülse de Batılı güçlerin 1948'de kurulan İsrail'e olan destekleri, Arap devletlerinin asıl tehlikeyi Sovyetler olarak değil, İsrail ve mandater devletler olarak görmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca Süveyş kanalı üzerindeki anlaşmazlıklar da Mısır'ın Pakta katılımını olumsuz etkilemiştir.

Nihayetinde Mekke Ortak Savunma Anlaşması; Balkan Antantı'nın kronik güvensizlikleri aşma iradesini, Bağdat Paktı'nın bölge içi güvenlik kuşağı oluşturma idealini ve Bağlantısızlar Hareketi'nin büyük güçlerin blok siyasetine karşı bağımsız duruş vizyonunu miras almaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında Mekke Ortak Savunma Anlaşması kendine has, özgün ve kendi kendine işleyebilen yerli bir güç eksenli,

bölgesel bir güvenlik ekosistemidir. Herhangi bir teşkilattan bağımsız olması da anlaşmanın önemli bir noktasıdır. Nitekim bu şekilde, üye ülkelerin dahil olduğu diğer organizasyonlardaki politika yahut *institutional deadlock* (kurumsal kilitlenme/tıkanma), Mekke İttifakı’na taşınamayacaktır. Anlaşmanın mevcut diğer kurumsal çatılardan bağımsız olan otonom yapısı, stratejik bir yönetim sağlamaktadır. Bu durum üye devletlerin taraf olduğu diğer uluslararası örgütlerdeki sorunların İttifak’a sirayet etmesini engelleyecektir. Böylece literatürde *cross-institutional deadlock* olarak geçen “kurumlar arası kilitlenme”, yani bir kurumdaki anlaşmazlıkların ya da gerilimlerin Pakt’a taşması en asgariye indirilecektir. Söz konusu durumdaki gibi, üyelik örtüşmelerinin güvenlik mekanizmalarını nasıl felç edebileceği NATO-AB ilişkilerinde açıkça gözlemlenmektedir. Örneğin hem AB hem de NATO üyesi olan Macaristan, AB organlarında yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri nedeniyle Aralık 2022’de maruz kaldığı bütçe yaptırımlarının bedeli olan tepkiyi NATO masasında göstermiştir. Bu süreçte AB içinde kendisini en sert eleştiren aktörlerden biri olan İsveç’in NATO’ya katılım onayını aylarca geciktirmiştir. Böylece AB gündemindeki bir meseleyi, bir ortak savunma örgütünde pazarlık kozu haline getirmiştir. Bir başka örnekte AB içi savunma sanayisi ve stratejik özerklik üzerindeki anlaşmazlıklar (Fransa ve Almanya rekabeti gibi), NATO’nun operasyonel planlama ve ortak tedarik mekanizmalarına da güvensizlik ve bürokratik engeller getirebilmektedir. Böylece Mekke Ortak Savunma Anlaşması’nın mevcut teşkilatlardan bağımsız olarak otonom bir biçimde kurulması, üye devletlerin diğer

platformlardaki ikili ya da kurumsal mevzularının Mekke masasına taşınmasını baştan engellemektedir.

Bir diğer örnek, yakın geçmişte yaşanan Şam Deklarasyonu’dur. 1991’de Irak ve İran’a karşı kurulan “6+2 Deklarasyonu” olarak da bilinen deklarasyon, altı Körfez ülkesini Mısır ve Suriye’nin güvenlik şemsiyesi altında bir güvenlik sisteminde birleştirmeyi hedeflemiş fakat Mısır ve Suriye’nin beklentilerini karşılayacak düzeyde bir finansal akış sağlanmaması ve Kuveyt ve Suudi Arabistan’ın kendi güvenliklerini bölgesel güçler yerine ABD liderliğindeki Batılı güçlere emanet istemesi üzerine deklarasyon çökmüştür. Bu da şunu göstermektedir ki cevap verme kabiliyeti olan, güçlü üyelere oluşan bir ittifak diğer bölge ülkeleri için de güvenilir bir liman olacaktır.

Genişleme Potansiyeli

Paktın genişleme ihtimalini tartışırken önemli bir husus göz önüne alınmalıdır. Bu da bölgedeki en güçlü 4 ordunun Türkiye, İsrail, İran ve Mısır’a ait¹ olmasıdır. Bunları 5. sıradaki Suudi Arabistan takip etmektedir. İsrail dışındaki söz konusu diğer ülkelerin üçü de Ortadoğu’nun her açıdan en önemli aktörleridir. Sykes-Picot sonrası maket devletlerin hakim olduğu Ortadoğu’da, en köklü devlet geleneğine sahip devletler Türkiye, Mısır, İran’dır ve üçü de imparatorluk mirasıdır. Mısır yaklaşık 121 milyon, İran 93 milyon, Türkiye 88 milyon nüfusuyla² bölgenin en kalabalık ülkeleridir. Türkiye’nin İstanbul ve Çanakkale Boğazları, Mısır’ın Süveyş Kanalı, İran’ın Hürmüz Boğazı bölgenin ekonomik can damarları niteliğindedir. Ayrıca Türkiye’nin Avrupa-Asya, Mısır’ın Asya-

¹ <https://www.globalfirepower.com/countries-listing-middle-east.php>

² worldometers

Afrika, İran'ın Batı Asya-Kafkaslar-Orta Asya arasındaki jeopolitik konumu oldukça kritiktir. Bu üçlünün bir araya gelmesi, İsrail için varlığına yönelik büyük bir tehdit demektir. Bu yüzden söz konusu devletlerin bir araya gelmemesi için çaba sarf edecektir. Hatta iki gücün bir araya gelme ihtimali bile İsrail'in tehdit algısını genişletmektedir. Nitekim 2012-2013 yılları arasında Mısır'da Hüsnü Mübarek'in devrilmesi ve Muhammed Mursi'nin cumhurbaşkanı seçilmesini izleyen süreçte bu görülmüştür.

Mursi döneminde Mısır, Türkiye ve İran arasında yakınlaşma ve koordinasyon noktasında önemli gelişmeler yaşanmış ve adımlar atılmıştır. O günlerde yeni baş gösteren Suriye krizi, Türkiye-İran-Mısır arasında tartışılmıştır. 1979'daki Camp David ile Mısır-İran ilişkilerinin çöküşüne geçmesinden sonra Ağustos 2012'de Tahran'da düzenlenen Bağlantısızlar Hareketi zirvesine katılan Mursi, 1979'dan beri Tahran'a ayak basan ilk Mısırlı lider olmuştur. Mübarek gibi İsrail ile olumlu ilişki içerisinde olan bir liderin yerini Mursi gibi İslamcı bir liderin alması, her ne kadar Sünni-Şii anlaşmazlıkları devam etse de İran-Mısır ilişkilerinin ılımlaşmasına neden olmuştur. Hatta bu zirvede Mursi, İran'ın barışçıl nükleer enerji hakkını savunduğunu beyan etmiştir. Mursi'nin de üyesi olduğu İhvan hareketinin dış ilişkiler birimi yaptığı bir açıklamada amaçlarının "Tahran ile ilişki biçimini değiştirmek değil, normalleştirmek olduğunu" ifade etmiştir. Aynı yılın Ekim ayına girildiğinde, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Bakü'de İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ile görüşmüş, buradan çıkan 'Türkiye, İran ve Mısır arasında Suriye krizinin çözümü için bölgesel görüşmeler yapılması' önerisi herkes için şaşırtıcı olmuştur. Şubat 2013'e gelindiğinde İslam İşbirliği Örgütü'nün 12. Zirvesi için Ahmedinejad'ın Kahire'ye

yaptığı ziyaret, 1979'daki İran Devrimi'nin ardından İranlı bir cumhurbaşkanının yaptığı ilk ziyaret olmuştur.

Temel olarak, Kahire'nin bağımsız bir dış politika yürütme arzusu ve İran'ın yaşadığı bölgesel ve uluslararası izolasyondan kurtulma isteği, Mısır-İran ilişkilerinde yakınlığa neden olmuşsa da Türkiye hem Mısır'a olan desteği hem de İran'a olan ılımlı bakışı ve iyi komşuluğu nedeniyle vazgeçilmez bir ortak olarak bu ikilinin tamamlayıcısı mahiyetinde görülmüştür. Bu adımlar; bölge tarihinde Türk, Arap, Fars kimliklerinin ve Laik Sünni, Sünni ve Şii dini kimliğine sahip üç devletin ilk kez ittifak girişimidir.

Başta Mısır'a katkı sunan Körfez sermayesi ve İsrail; Mısır-İran yakınlaşmasından rahatsız olmuştur. Her ne kadar ABD ve Körfez monarşileri tarafından Mursi'ye İran'dan uzak durması için uygulanan baskı, Sünni-Şii meselelerinin getirdiği ayrılıklar, bölgedeki Türkiye-İran rekabeti bu birlikteliği-yakınlaşmayı baltalasa da bu ülkelerin yakınlaşma ihtimali bile İsrail'in büyük bir tehdit algılamasına neden olmuştur. Haziran 2013'te Türkiye'deki Gezi Olayları ve Mısır'da Mursi karşıtı hareketlerin ardından gelen askeri darbe ile süreç kesintiye uğramıştır. Sonraki süreçte sık sık, Mısır darbesinin arkasında İsrail'in parmağı olduğuna dair iddialar ortaya çıkmıştır ki bu iddialardan birinin sahibi de dönemin Başbakanı Erdoğan olmuştur. İsrail için adeta bir beka meselesi olan bu yapı bir şekilde dağıtılmıştır.

Hakan Fidan'ın katıldığı bir programda Mekke Paketi hakkında dile getirdiği "Zaten genişlemek için kurulmuş bir ittifaktır." ifadesi ve verdiği "belli bir tehdide karşı kurulmadığı" mesajı, anlaşmanın şartlara uyum sağlayacak tüm ülkelere açık olduğunu göstermektedir. Fakat ittifakın

henüz yeni ve yolun başında olması, başarıya ulaşması için temellerinin titizlikle atılması gerekliliği; Fidan'ın ifadesiyle “çekirdek üye” olan Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'ı, süreci temkinli yürütmeye itmektedir. Bölge ülkeleri arasındaki iletişim trafiği, davetkar açıklık mesajları ve “bölgesellik” vurgusu; ittifakın bağımsız bir güvenlik örgütü olmayı hedeflediğini göstermektedir.

a. Mısır'ın Olası Katılımı

Mekke Paktı'nın oluşturulduğu ilk günden bu yana katılımı gündeme gelen ülkelerin başında Mısır gelmektedir. 2013-2022 yılları arasında sert geçen Türkiye-Mısır ilişkileri son dönemde tersine bir ivme yakalamıştır. Bu ivme 2026 yılında hız kazanmıştır.

Mekke Paktı sıfırdan başlamamıştır. Bu anlaşmanın temeli, 2025'te Suudi Arabistan-Pakistan arasında imzalanan savunma işbirliğini ve karşılıklı bağlılığı ele alan Suudi-Pakistan Stratejik Savunma Anlaşması'na dayanmaktadır. Sonraki süreçte Türkiye'nin bu çerçeveye katılması konusu gündeme gelmiş ve nihayetinde üçlü bir anlaşma ortaya çıkmıştır.

Bu açıdan bakıldığında, Mısır'ın Pakta katılma ihtimali artmaktadır. Son iki yıldır Mısır ile yapılan ortak tatbikatlar, Şubat ayında imzalanan askeri çerçeve anlaşması, Temmuz ayında yapılan savunma işbirliği ve savunma sanayi anlaşmaları iki ülkenin Mekke Pakti içerisinde buluşmasına zemin hazırlamaktadır. Çünkü Suudi Arabistan-Pakistan'ın böyle bir pakt içinde kurucu olarak yer almalarının temelinde daha önce yürütülen güvenlik işbirlikleri yatmaktadır. Bununla beraber Mısır'ın, Pakt'ın diğer ülkeleriyle de iyi ilişkileri bulunmaktadır. Halihazırda bir “Regional Four” üyesidir. Türkiye, Pakistan, Suudi Arabistan ve

Mısır'dan oluşan R4 platformu gayri resmi bir siyasal oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşum, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının açıklamalarına göre “Ortadoğu ve daha geniş bölgede barış, güvenlik, istikrar ve refahı desteklemek amacıyla dört ülke arasında devam eden istişare ve koordinasyon” hedefiyle bir araya gelmektedir. Bu oluşumun hedefleri ve üyeleri göz önüne alındığında, Mısır'ın da Mekke Pakti'na katılımı güçlü görülmektedir. Nitekim Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın, pakt ile ilgili yaptığı bir açıklamasında Mısır hakkındaki “Zaten şu anda ittifak üyesiymiş gibi davranıyoruz birbirimize. Bütün ülkelerle ilişkiler öyle. Orada birkaç tane teknik husus var. Bunlar hayata geçirildiği zaman Mısır'ın da dahil olmaması için hiçbir sebep yok.” ifadeleri, Pakistan ve Suudi Arabistan'ın da Mısır'ın katılımı konusunda görüş ayrılığına sahip olmadığını göstermiştir. Böylece Mısır, kuruluşunun ardından Mekke İttifakı'nın ilk ve en muhtemel aday üyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda Mısır'ın gelecekte katılımı da zaten başlamış olan bir sürecin devamı, yeni bir aşaması niteliğinde okunmaktadır. Katar Üniversitesi uluslararası ilişkiler ve güvenlik profesörü Ali Bakir de Mısır'ın katılımı halinde “anlaşmanın siyasi ağırlığını, bölgesel etkisini ve operasyonel etkinliğini önemli ölçüde artıracak” ifade etmiştir.

b. İran'ın Olası Katılımı

Türkiye ve Suudi Arabistan'ın bir savunma ittifakı oluşturması, her ne kadar İran tarafında ilk etapta bir şüphe ve tepkiye yol açsa da Pakistan gibi İran ile iyi ilişkiler geliştiren bir “dost” ülkenin de ittifakta yer alması ve yetkililerden gelen açıklamalar bu tepkileri sönmüştür.

İttifakın oluşumuyla bölge ülkelerine bir alternatif imkanı sunulmuş ve ABD güvenlik

şemsiyesine olan ihtiyacı azaltacak bir ortam oluşturulmuştur. Dost-düşman algısını, diğer ülkelerin İsrail-ABD'ye olan pozisyonları üzerinden şekillendiren İran'ın, normal şartlarda bölgede ABD etkisini kırarak yeni bir güvenlik mimarini memnuniyetle karşılaması gerekmektedir.

İttifakın oluşumuyla bölge ülkelerine bir alternatif imkanı sunulmuş ve ABD güvenlik şemsiyesine olan ihtiyacı azaltacak bir ortam oluşturulmuştur. Dost-düşman algısını, diğer ülkelerin İsrail-ABD'ye olan pozisyonları üzerinden şekillendiren İran, bölgede ABD etkisini kırarak yeni bir güvenlik mimarisini Mehdi Rahimi'nin ifadelerine göre memnuniyetle karşılamıştır. Filistinliler tarafından işletilen Londra merkezli Al-Quds Al-Arabi gazetesinin haberine göre, İran Parlamento Başkanı Mehdi Rahimi, Tahran'ın şu anda aldığı teklifi araştırdığını doğrulamasının ardından "Batı Asya ülkelerinin bölgesel bir güvenlik çerçevesi oluşturma çabalarını övmüş" ve "İran bu girişimi uzun zamandır desteklediğini" ifade etmiştir.³ İran uzun süredir "bölgesel dengelerin bölge dışı aktörler eliyle kurulmaması gerektiğini" savunmaktadır.

Yine de Tahran'ın bu "ihtiyatlı iyimserliği" stratejik bir ikilemi yansıtmaktadır. Mekke İttifakı da alternatif bir denkleme destekleyen İran için değerlendirebileceği bir fırsat niteliğindedir. Suriye'nin düşüşü, Irak'ta devlet dışı silahlı aktörlerin orduya entegrasyonuna yönelik çalışmalar, Lübnan'da Hizbullah'ın silah bırakması gibi etkenler düşünüldüğünde; bölgede zayıflayan İran nüfuzu söz konusudur. Buna karşın İsrail ise komşu ülkeler üzerinden yayılmacılık faaliyetlerini her geçen gün artırmaktadır. İsrail'in bölge ülkelerine karşı yürüttüğü işgalci ve saldırgan politika

ile İran'ın İsrail karşıtlığı ele alındığında, oluşan yeni güvenlik mimarisinde İran için kaçırılmayacak bir bölgesel yeniden kabul olanağı sağlayabilecek bir ortam oluşmaktadır. Öte yandan İran'daki kimi karar alıcılar nezdinde Mekke İttifakı, İran'ın bölgedeki vekil ağlarını denetim altına alma ve Tahran'ı çevreleme riski taşıyan kolektif bir baskı aracına dönüşme potansiyeli de taşımaktadır. Dolayısıyla İran'ın tavrı ittifaka kayıtsız şartsız dahil olmaktan çok, oluşumun Tahran karşıtı sert bir güvenlik bloğuna -özellikle de bir Sünni eksene- evrilmesini önleme ve çok kutuplu yeni dengede stratejik kırılganlıklarını asgari düzeye indirme hedefi gözetebilecektir. Bu durumda Tahran'ın konumu, çok denklemlili bir bekle-gör politikasına işaret etmektedir.

Hakan Fidan İran'ın katılımıyla ilgili "2 yıldan fazladır biz bölgede bunu konuşuyoruz. İranlılarla da bunları konuştuğumuz dönemler oldu. İran bölgede kendi sorunlarını çözdüğü zaman, bölgenin yapıcı politikalarına katkıda bulunulması ve kolektif bir alana girilmesi gerektiği zaman onların da rolüne ihtiyaç var. Biz onu her zaman söylüyoruz. Yani İranlılar bu konunun yabancısı değiller." demiştir. Esasen İran'ın ittifaka katılımını Rusya da desteklemektedir. Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov, üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleriyle bulunduğu bir platformda, 20 yıldan fazla süre önce Rusya'nın Arap monarşileri ve İran da dahil olmak üzere Körfez ülkelerinin, Körfez kıyı ülkeleri için özel bir güvenlik konseptini onaylamak üzere bir toplantı düzenlemeyi düşüncelerini önerdiğini, Arap Birliği, İslam İşbirliği Teşkilatı ve BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesini aynı anda bu tür etkinliklere dahil etmeyi, toplantıların düzenlenmesi, karşılıklı endişelerin

³ <https://www.alquds.co.uk/-/ملف-مكة-هاتس-دعوة-انضمام-طهران-ل-حلف-مكة-حق>

tartışılması ve güven artırıcı önlemler konusunda anlaşmaya varılması sürecinin kolaylaşacağı temelinde hareket ettiklerini ifade etmiştir ve şöyle eklemiştir: “Bir tür kalıcı mekanizmanın oluşturulmasına geçiş için koşullar yaratılıyor. Eğer bir noktada, böyle bir yapı çerçevesinde, İran’ın bu sürece katılımının şartları konusunda bir anlaşmaya varılırsa, bu, planını geliştirdiğimiz sürecin en pratik adımı olacaktır. Bence, eğer bir noktada İran’ın bu sürece katılımı için şartlar üzerinde anlaşır, bu, planımızı geliştirirken aklımızda olan yönde atılmış en pratik adım olacaktır.”

Pakta İran’ın davet edildiğine dair haberler mevcuttur. Hatta konu hakkında İran Meclis Başkanı Mehdi Rahimi, “Tahran’ın davet aldığını ve teklifin İran liderliği tarafından değerlendirildiğini” ifade ettiği Al Mayadeen kaynaklarınca açıklanmıştır.⁴ Hatta Rahimi, İran’ın uzun zamandır aradığı “bölgesel güvenlik şemsiyesi”nin oluşturulmasının İslam Cumhuriyeti için bir kazanım olacağını söylemiştir. Buna karşın İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü İsmail Baghaei, resmi bir davet almadıklarını ancak bölgedeki kolektif güvenlikle ilgili konularda bu ülkelerle diyalog kurulması yönünde önerilerin gündeme geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca “İran’ın Mekke Anlaşmasının kendisine karşı hedef alındığına inanmak için hiçbir nedeninin olmadığını” belirtmiştir.

Bundan anlaşıldığı üzere, İran içerisinde de Pak’tı değerlendiren bir grup bulunmaktadır. Fakat İran’ın; dini elitler, siyasi çevreler ve askeri gruplar arasındaki karmaşık yönetim mekanizmasının Pak’ta katılımı ne ölçüde etkileyeceği tartışmalıdır. Daha liberal bir kanat olan reformistlerin Pak’ta sıcak bakıyor olması

muhtemeldir fakat onların gücü de kimi dini elitler ve askeriye kısılcı altındadır. İran’ı ittifaka katılmaktan başta Suudi Arabistan ile olan ilişkilerin alıkoyması muhtemeldir. Birkaç yıl önce özellikle Çin’in de araya girmesiyle İran ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler Yemen’deki duruma rağmen normalleşmiştir. Fakat Yemen’den Suudi Arabistan’a karşı hala devam eden Husi saldırıları ve İran’ın Husi bağlantıları iki ülke arasında bir problem olarak kaldığı sürece normalleşme süreçleri de sekteye uğramaktadır.

İran Mekke İttifakı’nın duyurulmasının ardından Bahreyn, Kuveyt ve BAE’ye saldırı düzenlemiştir ama Suudi Arabistan’ı hedef tahtasından çıkardığı görülmektedir. Buna karşın Husiler, saldırılarını yoğunlaştırmıştır. Özellikle 6-10 Eylül tarihleri arasında en yoğun saldırı dalgasından birini gerçekleştirmişlerdir ve sadece Kızıldeniz’deki tankerleri değil, Suudi Arabistan’ın güney şehirlerini ARAMCO gibi enerji tesislerini de hedef almıştır. Medyaya bakıldığında, Türkiye-Pakistan’ın bu saldırılara vereceği yanıtın ne olacağı beklenmektedir. Fakat Husi meselesi Suudi Arabistan’ın kendi meselesidir ve Yemen konusunda çok uluslu bir güç, koalisyon kurma arayışı bulunmaktadır. Ayrıca Suudi Arabistan’ın Kızıldeniz’deki durumu gündeme getirme biçimi, buradaki dünya ticaret güvenliği ve Babülmendep açısından olmuştur. Mekke Pak’tının kolektif savunma mekanizmasının harekete geçebilmesi için Suudi Arabistan’ın bu konuyu kendi emniyeti açısından yardım talebiyle gündeme getirmesi gerekmektedir ki bu durumda bile Mekke İttifakı’nın müdahale gerekçe ve şartlarını detaylı bir biçimde hazırlaması gerekmektedir. Olası bir müdahalede DDSA’ların konumu nedir,

⁴ <https://www.almayadeen.net/latestnews/2026/8/22/--ایران-مهدي-رحيمي-للميادين-إيران-تلقت-دعوة-للالانضمام-إلى-اتف>

hangi tür saldırıya nasıl bir müdahale ile karşılık verecektir, saldırı ve yardımların içeriği nedir gibi soruları yanıtlayacak bir sistem oturtulması ve tüm bunların titizlikle hazırlanması gerekmektedir. Husiler gibi silahlı aktörlerin İttifak içerisindeki üyelere karşı konumuyla ilgili daha teknik detaylara ihtiyaç duyulmaktadır. Esasen Babülmendep meselesi, İttifak dışında da Türkiye'yi zaten ilgilendirmektedir. Kızıldeniz, Hint Okyanusu'nu Akdeniz'e bağlamaktadır ve Akdeniz'in en önemli ülkesi Türkiye'dir. Dünyanın ilgisi ve uluslararası topluluk Yemen ve Babülmendep bölgede aktifken, Türkiye'nin de meseleye dahil olmaması düşünülemez. Olası bir durumda askeri varlık göstermesi de garip karşılanmamalıdır.

Eski Yemen Bakanı ve Büyükelçi Prof. Muhammed Kubati, Mekke Anlaşmasını "bölgede yerel bir güvenlik mimarisinin başlangıcı" olarak nitelendirmektedir.⁵ Tek bir "düşmanı" belirlemeye odaklanmak yerine, daha geniş bir gelişmeye işaret etmektedir. Bölgesel güçler, dış garantörlere güvenmek yerine kendi güvenlik stratejilerini şekillendirmek istediğini ifade etmektedir. Yemenli analist ve stratejik danışman Muhammed Salem Mücavir de benzer bir görüşü paylaşmaktadır.⁶ İsrail, İran ve Husilerin bölgenin stratejik ortamının bir parçası olduğunu, ancak hiçbirinin anlaşmanın tek hedefi olarak sunulmaması gerektiğini savunmaktadır. Artık anlaşmanın tamamen pratik boyutu beklenmektedir. Büyükelçi Kubati, Yemen ve Babülmendep'i potansiyel olarak belirleyici bir test olarak görmektedir.⁷ Ona göre, deniz güvenliğinin

toprak güvenliğinden ayrılması mümkün değildir. Fakat ona göre; deniz taşımacılığının korunması bir meseledir, tehditlerin kaynaklandığı bölgede istikrarın sağlanması ise ayrı bir konudur. Husiler ve Kızıldeniz güvenliği, devletler arasında geleneksel bir savaş olmadan anlaşmanın test edilebileceği bir senaryo sunmaktadır.

Dış politika ve transatlantik ilişkiler konusunda uzmanlaşmış İranlı siyasi analist Ali Muhibbi ise Suudi Arabistan'ın "direniş eksenini" konusunda endişeli olduğunu, Pakistan'ın Hindistan'a çok odaklanmış durumda ve Türkiye'nin özellikle İsrail konusunda endişeli olduğunu ifade etmektedir.⁸ Bağımsız İranlı akademisyen Seyyid Müçteba Celalzade, daha kesin ve incelikli bir formülasyon sunmuştur. Ona göre anlaşma, "çok boyutlu dengeleme" mekanizmasıdır.⁹ İran ve Husiler de dahil olmak üzere İran yanlısı silahlı gruplar hesaplamalarda önemli faktörler olmaya devam ederken; İsrail de caydırıcılık denkleminde yer almaktadır ancak ABD düşman olarak kabul edilmemektedir. Anlaşma Washington'a aşırı bağımlılığı azaltmanın bir yolu olarak ortaya çıkmaktadır. İranlı akademisyen Muhammad Rıza Muhammedi, anlaşmanın hem İran'ı hem de İsrail'i hedef aldığını ancak daha derin siyasi anlamının İsrail'i çevrelemek olabileceğini ifade etmektedir.¹⁰ Tahran'ın çok endişeli görünmediğini çünkü İran'ın hesaplamalarına göre Türkiye ve Pakistan'ın İran veya İsrail ile tam ölçekli bir çatışmaya girmesinin olası olmadığını belirtmektedir.

⁵ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

⁶ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

⁷ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

⁸ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

⁹ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

¹⁰ <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/>-بیمن-مکه-علیه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست

Medya ve analistlere bakıldığında Mekke İttifakı'nın çıkış noktasının netleştiği görünmektedir. Neredeyse herkes, Pakt'ın, Ortadoğu'da değişen dengelerin ve kırılanlaşan Amerikan vesayetine bir alternatif olarak bölge ülkelerinin güvenlik noktasında kendi sorumluluklarını almalarının bir ürünü olduğunda hemfikir. İran tarafındaki genel kanı da Pakt'ın İran'ı tehdit yelpazesine almaması olarak görülmektedir. Yine de Husiler konusu, belki de Pakt'ın vereceği en önemli sınavlardan biri olacaktır. Bu durumun İran'ın katılımını etkilemesi muhtemeldir. Nitekim İttifak, üye ülkelerin birbirlerinin güvenliğine tehdit olmayacakları, aksine, birbirlerine garantör olacakları bir ortama ihtiyaç duymaktadır. Ek olarak, İttifak'ın üye ülkelerin dış politikasına yönelik müdahaleci bir tutuma sahip olamayacağı öngörülmektedir. Örneğin Rusya'nın NATO karşıtı bir tutumu olmasına karşın, Türkiye bir NATO üyesi olarak Rusya ile ilişkilerde arabuluculuk yapabilmektedir. Yani bu tarz ittifaklar manevra alanını daraltmamakla beraber, üye ülkelerin tutumları kendi politikalarına bağlı kalmaktadır.

2015'teki İslam Ordusu girişimini hatırlamak gerekmektedir. ABD ile Körfez Arap ülkeleri ve Mısır arasında bir Arap NATO'su oluşturma görüşmeleri yapılmış ve bu görüşmeler sırasında Suudi Arabistan Aralık 2015'te "İslam İttifakı Ordusu (Teröre Karşı İslam İttifakı)"nın kurulduğunu açıklamıştır. Farklı kıtalardan geniş katılımı 41 üyeye sahip olan İttifak; basın, finans, istihbarat, askeri kurumlar olarak dört temel yapı üzerine inşa edilmiştir. O dönem bu orduya İran; jeopolitik rekabet, mezhepsel ayrışmalar ve terörün tanımı üzerindeki köklü görüş ayrılıkları, vekil güçler vb. nedeniyle katılmamıştır.

Her ne kadar bugünkü ilişkiler o dönemki kadar kötü olmasa da vekil güçler hala bir soru işareti olarak Demokles'in kılıcı gibi bölge ülkeleri üzerinde sallanmaktadır. Son günlerdeki Husi gerilimleri ve İran ile yürütülen diplomatik çabalar ele alındığında; İran'ın Husileri "durdurmak", dizginleyemediği durumlarda "yalnız bırakmak" ya da desteğe devam ederek "üç Pakt ülkesiyle karşı karşıya gelmek" arasında seçim yapması gerekmektedir. Hamlesinin ne olacağı konusunda ekonomi ve güvenlik açısından önemli bir komşusu olan Pakistan ile ilişkileri de belirleyici olacaktır. Fakat en önemlisi de İran'ın, bölgesel rekabet içinde olduğu Türkiye ve mezhepsel rekabet içinde olduğu Suudi Arabistan'ın bulunduğu bir güvenlik denkleminde Sünnilere güvenmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bir ihtimal, BAE-İsrail bloğunun bir "karşı-pakt" oluşturmaları halinde, İran'ın Mekke İttifakı'na katılım ihtimali de artacaktır.

c. Diğer Bölge Ülkelerinin Olası Katılımı

Mısır ve İran'ın ardından belki de en öne çıkan ülke Suriye'dir. Türkiye ve Suriye'nin yakın askeri ve siyasi ilişkileri, ülkenin Mekke İttifakı'na katılımı noktasında İsrail tarafında büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Fakat Şara yönetiminin ilk olarak tüm topraklarında egemenliği sağlaması gerekmektedir.

Hali hazırda işgal altında olan ve egemenlik mücadelesi veren bir ülkenin iç meseleleri çözmeden dış meselelerde yol kat edemeyeceğinden, pakta katılması problemlili bir durumdur. İsrail'in Golan tepelerindeki onlarca yıllık işgali, İsrail Savunma Kuvevetleri'nin (IDF) Kuneytra'da her gün yeni bir köye ayak basması güvenlik denkleminde çözilemeyen bir düğüm olarak kalmaya ve Suriye hükümetinin merkezi otoritesini sarsmaya devam

etmektedir. SDG'nin orduya entegrasyonu ile kuzeyindeki ayrılıkçılığı ortadan kaldırarak merkezi hükümeti güçlendiren Suriye, tam egemenlik için güneyindeki Dürzi ve İsrail sorununa odaklanmalıdır. İsrail; bölgede caydırıcı bir güç olmadığı ve hem Suriye hem de Türkiye İsrail ile direkt olarak karşı karşıya gelmekten kaçındığı için, işgale devam edebilmektedir. Suriye'nin olası katılımının, İsrail'in güvenlik tehdidi olarak algılayıp saldırganlığını artırmasına mı yoksa geri çekilmesine mi yol açacağı belirsizliğini korumaktadır.

Türkiye'nin desteklediği Kalkınma Yolu, Lübnan limanları, Hicaz demiryolu gibi Türkiye'nin Avrupa'ya bağladığı ticaret rotaları, zayıf devletler olan Irak, Suriye ve Lübnan'dan geçmektedir. İsrail tarafından bakıldığında bu durumun, Türkiye'nin İttifak üyesinin getirdiği güvenlik şemsiyesinin bu ülkelere kadar uzanacağı korkusunun yaşandığı görülmektedir. Irak'a bakıldığında, Amerikan vesayeti ve İran nüfuzu arasında sıkışmış bir Irak olduğu görülmektedir.

Bir yandan hem İran hem ABD karşıtı olan Şii gruplar, diğer yandan İran'dan ayrılamayan Haşd gibi gruplar, bir diğer yanda İran'ın Irak'ı bir güvenlik siperi olarak kullanmasına karşı duran siyasi gruplar arasında askeri ve siyasi karışıklıklar yaşamaktadır. ABD ve İran arasında sıkışan Irak'ın, alternatif bir bölgesel güvenlik denklemine dahil olması ulusal güvenliği açısından oldukça kritik bir adım olacaktır. Orduyu merkezileştirme çalışmaları, Irak'ın merkezi yönetimini güçlendirme adına kritik bir adımdır. Merkezi olarak zayıf bir ülkenin bir savunma paktına katılım potansiyeli tartışmalıdır. Ayrıca Irak gibi Şii yoğunluklu bir ülkenin İttifak'a katılması Mekke İttifakı hakkında "Sünni Blok" kaygısını büyük ölçüde ortadan

kaldıracaktır. Bu da İttifak'ın bölgesel meşruiyetini artıracaktır.

Bazı analistler Cezayir'in katılımının Pakt'a önemli bir katılım sağlayacağını ifade etmektedir, nitekim Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov'un da benzer bir söylemi olmuştur. Halihazırda Türkiye'nin kurucu üye olduğu Pakt'a Mısır'ın olası katılımının Libya'nın katılımını da tetiklemesi muhtemeldir. 2011'den sonraki Libya krizinde Türkiye batıdaki Trablus yönetiminin (Milli Birlik Hükümeti); Mısır ise doğudaki Temsilciler Meclisi ve Hafter liderliğindeki Libya Ulusal Ordusu'nun (LUO) siyasi ve askeri hamisi konumuna gelmiştir. Türkiye ile Mısır'ın aynı güvenlik çatısı altında (Mekke Savunma Paketi) bir araya gelmesi durumunda, bu sinerjinin Libya'ya da yansımaları olacaktır. Ankara ve Kahire'nin savunma doktrinlerini bölgesel bir ittifak zemininde senkronize etmesi ve iki ana hamilin aynı askeri blokta yer alması, Libya üzerindeki rekabeti ve "sıfır toplamı oyun" dinamiklerini asgariye indirecektir. Fakat burada da önce Libya'nın kendi içindeki siyasi sorunları çözmesi gerekmektedir. Mekke İttifakı'na katılım, kolektif savunma ve kurumsal askeri entegrasyon gerektirmektedir. Libya'nın mevcut durumda pakta katılamamasının önündeki en büyük engel, muhatap alınabilecek tek bir merkezi komuta kademesinin olmamasıdır. Mısır'ın İttifak'a katılması durumunda, sahada birbirinin güvenliğinin garantörü olan iki ittifak üyesinin Libya'daki sorunu çözmesi çok daha kolay olacaktır. Bu sorunun çözülmesi sonucunda da Libya'nın iki hamisinin de bulunduğu bir güvenlik denklemine dahil olması son derece olağandır.

Mekke İttifakı konusunda Körfez'e bakıldığında en olumlu tavrın Katar'dan geldiği görülmektedir. Pakt'tan duyduğu bu memnuniyet ve Türkiye ile daha önce

yaptığı askeri-güvenlik işbirlikleri ve ittifak üyesi üç ülke ile de yakın stratejik ilişkileri Katar'ı da potansiyel bir aday haline getirmektedir. Türkiye ile derin savunma bağlarının yanı sıra, daha önce çeşitli gerilimler yaşadığı Suudi Arabistan ile de Al-Ula (2021) anlaşmasıyla ilişkileri normalleştirmiştir. Katar Dışişleri Bakanlığı resmi sözcüsü Majid Al-Ansari de yaptığı açıklamalarda bu tarz ittifakların bölge güvenliği için bir "sorumluluk" olduğundan ve Katar'ın işbirliği ve ortak koordinasyonu güçlendirmek amacıyla yer aldığı çeşitli bölgesel platformların bulunduğu dikkat çekmiş¹¹, yine de diğer ülkelerin ittifak'a katılması için erken olduğunu belirtmiştir.¹²

Bazı Amerikan ve İsrail yanlısı analistler anlaşmayı İsrail'e karşı bir ittifak olarak yorumlamakta, diğerleri ABD'nin Arap monarşilerini tam olarak koruyamaması karşısında yeni güvenlik garantörleri arayışının bir işareti olarak görmektedir. Körfez ülkelerinin İran savaşı sürecinde ABD'ye yönelik gerek savaşın durdurulması gerek güvenliklerinin yeterince sağlanamamasından dolayı iç tepkileri olmuştur. Bahreyn hükümdarının medya danışmanı Nabeel Alhamar, Bahreyn'in gelecekteki savunmasının Suudi Arabistan'ınla giderek daha fazla bütünleşeceği bir Körfez Birliği'ne doğru Körfez İşbirliği Konseyi'nin ötesine geçmeyi savunmuştur. Benzer argümanlar Kuveyt ve Katar'da da daha güçlü kolektif güvenlik için ortaya çıkmıştır.

İttifaka tepki gösteren Körfez'deki tek aktör Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur. Suudi Arabistan ile yaşadığı gerginlikler ve Körfez liderliği rekabetinin yanı sıra, İsrail ile olan yakın ilişkileri de BAE'nin anlaşmaya katılımını tartışmalı bir noktaya

getirmektedir. Hatta anlaşma bazılarını oldukça sınırlendirmiştir. BAE Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde doçent Abdulkhaleq Abdullah, "Eğer bu anlaşma bir ittifak değilse, ona ne ad verilmeli? Bu anlaşma Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinin bilgisi dahilinde mi yapıldı? İran'ın saldırganlığı nedeniyle çöken 2000 tarihli Körfez Ortak Savunma Anlaşması'nı (KİK) güçlendiriyor mu?" ifadeleriyle anlaşmaya oldukça sert tepki göstermiştir.¹³ Ona göre Suudi Arabistan'ın Körfez ülkesi olmasına karşın güvenliğini "Körfez çatısı dışında" araması ve BAE'nin muhatap alınmamasının "ihmalı", Körfez iş birliğine zarar vermiştir. Bazı Suudi yetkililerin yanıt vermesiyle uzayan bu tartışmadan, aslında Mekke İttifakı'nın Körfez ülkelerinin ilişkilerinde çatlaklar meydana getirdiği sonucu çıkmaktadır.

SONUÇ

Ortadoğu'da özellikle son çeyrek yüzyılda yerel bir güvenlik sisteminin yokluğu, bu coğrafyayı bölge dışı aktörlerin ve büyük güçlerin faaliyet-hesaplaşma sahası haline getirmiştir. Bölge devletlerinin çözüme kavuşturamadığı meseleleri çözme bahanesiyle müdahalede bulunan aktörler, var olan sorunları daha da kötüleştirmiş ya da yeni sorunlara neden olmuştur. Mekke Ortak Savunma İttifakı, yerel devletlerin yabancı güvenlik şemsiyelerinden ve İsrail/ABD-İran Savaşı sonrası görüldüğü üzere güven vermeyen garantörlüklerinden sıyrılması için bir fırsat ve de ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İttifak; herhangi bir aktöre karşı kurulmadığını, uluslararası hukuka uygun hareket eden tüm bölge devletlerine de açık olduğunu dile getirmiştir. Nitekim Mısır, ilk ve en önemli adaylardan biri olarak öne

¹¹ وأمن المنطقة مسؤولية "اتفاق مكة للدفاع المشترك" قطر: نرجب بإعلان جماعة تتطلب التنسيق

¹² https://x.com/alaraby_ar/status/2087125052886016110

¹³ <https://www.middleeasteye.net/opinion/why-mecca-agreement-has-given-UAE-Israel-alliance-the-jitters>

çıkılmaktadır. Mısır; Ortadoğu'nun en yoğun nüfuslu ülkesi, Arap dünyasının eski siyasi ve yeni kültürel lideri, bölgenin en önemli ordularından biri ve Afrika kıtasının stratejik öneme sahip bir ülkesi olarak Pakt için oldukça önemli bir adaydır. Pakt üyeleriyle son yıllarda geliştirdiği bağlar ve İsrail ile günden güne kötüleşen ilişkiler göz önüne alındığında katılımı oldukça muhtemel görünmekle birlikte bunun zamanlaması bilinmemektedir. Bir diğer önemli ülke olan İran'ın, Türkiye ve Suudi Arabistan ile yürüttüğü bölgesel rekabet ve vekil güçlerle ilgili anlaşmazlıklar nedeniyle şimdilik katılımı zor gibi görünse de yetkililerin söylemlerine bakıldığında İttifak'a katılım meselesinin gündeme alındığı fakat ülke içindeki farklı siyasi ve askeri grupların Pakt hakkında farklı görüşleri olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle üç üye ülkenin de Sünni olması, bazı çevrelerce bu girişimin bir "Sünni cephe" olarak algılandığı görülmektedir. Körfez ülkelerinden Katar İttifak'a oldukça ılımlı yaklaşırken BAE'nin tepki gösterdiği görülmektedir. Irak'ın kendi iç işleriyle uğraşıyor olması, Suriye'nin İsrail ilhakı ile meşgul olması gibi nedenler diğer bölge ülkelerinin henüz katılıma hazır olmadığını göstermektedir. İsrail'in pakta yönelik tepkisi ise başka bir analizin konusudur.

Bölgede yeni bir düzenin habercisi olan Mekke İttifakı hakkındaki genel kanı, post-Amerikan dönemin bir başlangıcı olduğudur. Ortadoğu gibi bir bölgede böyle bir ittifak sadece dış tehditlere karşı değil, üyelerin birbirlerine karşı tehdit algılarını da minimuma indirecek ve işbirliğini sağlayarak bölge ülkeleri arasındaki güven duygusunu artıracaktır. Örneğin iki NATO üyesi olan Türkiye ve Yunanistan ilişkileri oldukça gergin olmasına rağmen NATO örgütünün ortak üyesi olmaları, birbirlerine saldırmayacakları konusunda bir güvence tayin etmektedir. Olası bir senaryoda, diğer

NATO üyelerinin bu iki ülkeden birine askeri destek vermeyeceğini ortaya koymaktadır. Herhangi bir anlaşmazlıkta ittifak zemininde bir uzlaşma çalışması çok daha kolaylıkla yapılabilecektir. Böylece bu gibi ittifaklarda üyeler sadece dış tehditlerden değil, birbirlerinden de korunmuş olmaktadır. Bölgesel aktörler, her ne kadar bu ittifak bir güvenlik ittifakı da olsa temelinde, caydırıcılık sayesinde "istikrarlı bir bölgenin getireceği refah ve buna bağlı ekonomik ilerleme" olduğunun genel olarak farkındadır. Benzer bir şekilde, Balkan Antantı'nı imzalayan ülkeler de (Yunanistan, Türkiye, Romanya, Yugoslavya) geçmişte kanlı savaşlar yaşamış, aralarında ciddi sınır ihtilafları ve derin güvensizlikler olan devletler olmuştur. Buna rağmen ortak bir tehdit karşısında rasyonel bir pragmatizmle bir araya gelebilmişlerdir. Bugün de Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan gibi farklı siyasi geleneklere, jeopolitik önceliklere ve hatta geçmişteki rekabet alanlarına sahip aktörlerin, bölgesel kaosu ve dış müdahalelerin getirdiği beka kaygısıyla masaya oturması bu tarihsel benzerliğin en net göstergesidir.

İttifakın isminde geçen Mekke, kurucu anlaşmanın imzalandığı yer olmanın ötesinde İslam alemi için kutsal bir anlam da taşımaktadır. İttifakın üç kurucu devletinin Müslüman olması, anlaşmanın isminin Mekke olması ve güvenlik temelli bir oluşum olması, bazı çevrelerce Mekke İttifakı'nın "Muslim NATO" olarak anılmasını beraberinde getirmiştir. İslami referanslara da sahip olan bu oluşumun, bölgede alternatif bir güvenlik mimarisinin kurucusu olabilmesi için, dini, etnik ve mezhepsel imaların ötesinde konumlanması önem arz etmektedir. Ortadoğu, başta Hristiyanlar olmak üzere milyonlarca gayrimüslimi içinde barındırmaktadır. Din, mezhep ve

etnisitenin etkilediği siyasetin hakim olduğu bir coğrafyada işbirliği için bu aidiyetlerin bir kenara bırakılması ya da bütünleştirici olması gerekmektedir. Her ne kadar devletlerarası ilişkilerde önemsiz gibi görünse de kamuoyu desteği işbirliğine yönelik tehdit ya da fırsatları tetikleyebilmektedir. Ayrıca Lübnan gibi, dinamiklerinde dinlerin etkili olduğu ülkelerin ittifaka katılımı noktasında da tereddüt yaşatılmamalıdır.

Pakt'ın başarıya ulaşmasını sağlayacak bir diğer nokta sahadaki görünürlüğü ve cevap verme inisiyatifidir. Husilerin, ABD/İsrail-İran savaşının başlamasından bu yana en büyük çaplı saldırıları bu hafta gerçekleşmiştir. İran'ın Suudi Arabistan'ı hedef tahtasından çıkarmasının ardından gelen Husi saldırıları, Pakt'ın güvenilirliğinin adeta bir testi niteliğindedir. Nitekim saldırıların ardından, Pakt kuruluşunu henüz tamamlamamış olmasına rağmen, gözler bir karşılık gelip gelmeyeceğine dair Türkiye ve Pakistan'a çevrilmiştir. Paktın ilk ve en büyük sınavını Yemen'de vereceği öngörülmektedir. Anlaşma İran'ın güvenlik tehditlerine yönelik kurulmamış olsa da Husi meselesinin okları İran'a çevirmesi; Pakt'ın genişlemesine ket vuracak ve "Sünni bloğu olma" şüphesini güçlendirecektir. Diğer yandan Husilere yeterli yanıtın verilmemesi, Pakt'ın güvenilirliğini ve sağlamlığını sarsacaktır.

Esasen bakıldığında Pakistan'ın İran'a, Suudi Arabistan'ın "Husileri dizginlemesi yönündeki uyarısını" iletmesi de Pakt'ın bir işlevi olarak görülebilmektedir. Çünkü yetkililerin açıklamalarına göre anlaşma saldırı hedefli değildir. Saldırıya uğrayan üye ülkenin nasıl bir desteğe ihtiyacı olduğunu, söz konusu üye kendisi belirlemektedir. Bu destek istihbarî, lojistik ya da askeri olabilecektir. Pakistan'ın İran'a Suudi Arabistan'ın mesajını iletmesi

diplomatik destek olarak okunmalıdır. Yine de bu saldırıların artması ve devam etmesi halinde Türkiye ve Pakistan'dan Suudi Arabistan lehine hamleler beklenecektir. Bu hamlelerin yapılması kritik önem arz etmektedir. Pakt'ın ciddiye alınması ve caydırıcılık sağlaması için gerektiğinde harekete geçmesi gerekecektir. Zira özellikle Yemen ve İran tarafında İttifak'ın alacağı tavra yönelik bir beklenti olduğu görülmektedir. Bu beklentinin nasıl karşılanacağı, İttifak'ın ileride diğer aktörler üzerindeki caydırıcılığı da etkileme potansiyeline sahiptir.

Özetle; İttifak'ın neye evrileceği ve nereye gideceği, üyelerinin kararlılığıyla belirlenecektir. İttifak; uluslararası arenayı, üyelerine olan desteğine ikna etmelidir. Olabildiğince diplomatik yollar açılmalı ve kullanılmalıdır fakat diğer yandan İttifak'ı teste tâbi tutmaya çalışanlara; diplomatik seçenekler tıkanığında olası bir müdahalede saldırıya uğrayan üye devlete tüm desteğin sağlanacağına inandırılmalıdır. Anlaşmanın caydırıcılığı da burada yatmaktadır.

KAYNAKÇA

Al-Araby Al-Jadeed. (2026, 25 Ağustos). # عاجل | المتحدث الرسمي باسم الخارجية القطرية ماجد الأنصاري: قطر... تتمتع بعلاقات وثيقة مع الدول الموقعة على اتفاق مكة [X'te gönderi]. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: https://twitter.com/alaraby_ar

Al-Mayadeen. (2026, 22 Ağustos). إيران: مهدي رحيمي للميادين: إيران تلقت دعوة للانضمام إلى اتفاق مكة والأمر قيد الدراسة [İran: Mehdi Rahimi, El-Mayadin'e söyledi: İran, Mekke Anlaşması'na katılım için davet aldı ve mesele inceleme aşamasında]. Al-Mayadeen. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: <https://www.almayadeen.net/latestnews/2026/8/22-إيران-مهدي-رحيمي-للميادين-إيران-تلقت-دعوة-للاضمام-إلى-اتفاق>

Global Firepower. (2026). *Middle East military strength* (2026). Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim

adresi:

<https://www.globalfirepower.com/countries-listing-middle-east.php>

Hearst, D. (2026, 28 Ağustos). Why the Mecca Agreement has given the UAE-Israel alliance the jitters. *Middle East Eye*. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim

adresi:

<https://www.middleeasteye.net/opinion/why-mecca-agreement-has-given-UAE-Israel-alliance-the-jitters>

QNA. (2026, 25 Ağustos). قطر: نرحب بإعلان "اتفاق مكة" للدفاع المشترك "وأمن المنطقة مسؤولية جماعية تتطلب التنسيق [Katar: "Mekke Ortak Savunma Pakti" ilanını memnuniyetle karşılıyor, bölge güvenliği koordinasyon gerektiren kolektif bir sorumluluktur]. *Qatar News Agency*. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: <https://www.qna.org.qa>

Spitlova, K. (2026, 24 Ağustos). هآرتس: دعوة انضمام طهران لـ "حلف مكة".. حقيقة أم تضليل؟ [Haaretz: Tahran'ın "Mekke Pakti"na katılım daveti.. Gerçek mi yoksa manipülasyon mü?]. *Al-Quds Al-Arabi*. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: <https://www.alquds.co.uk/-/هآرتس-دعوة-انضمام-طهران-ل-حلف-مكة-حق>

Tabnak. (2026, 5 Eylül). پیمان مکہ علیہ ایران است یا اسرائیل؟ / معماری جدید امنیتی منطقه که «ناتوی اسلامی» نیست [Mekke Pakti İran'a mı yoksa İsrail'e karşı mı? / "İslami NATO" olmayan yeni bölge güvenlik mimarisi]. *Tabnak*. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: <https://www.tabnak.ir/fa/news/1392975/-/پیمان-مکه-عليه-ایران-است-یا-اسرائیل-معماری-جدید-امنیتی-منطقه-که-ناتوی-اسلامی-نیست>

Worldometer. (t.y.). *World population*. Erişim tarihi: 22 Eylül 2026, Erişim adresi: <https://www.worldometers.info/population/>

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40

info@dipam.org

+90 216 310 30 50

www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Dilruba YILDIZ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tarih bölümündeki lisans eğitimini yüksek şeref derecesiyle tamamladı. Lisans eğitiminin ardından, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) burs alarak Kuveyt Üniversitesi'nde bir yıl boyunca Arapça eğitimi aldı. Halep Üniversitesi'nde Arapça dil ve kültür programlarına katıldı ve Irak, İran, Umman, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne yaptığı ziyaretler sayesinde saha deneyimi kazandı. Orta düzeyde Arapça ve Farsça bilmektedir. Halen Marmara Üniversitesi'nde Orta Doğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisans eğitimine devam etmekte ve çeşitli düşünce kuruluşları ile araştırma merkezlerinde Orta Doğu üzerine çalışmalar yürütmektedir. DIPAM'da Orta Doğu stajyeri olarak çalışmalarına devam etmektedir. Akademik ilgi alanları ve araştırma faaliyetleri, Orta Doğu siyasi tarihi, bölgesel güvenlik, toplumsal hareketler, saha araştırmaları ve yerel aktörler üzerine odaklanmaktadır.